

IIc
686

DE

ARBITRIIS FVNERIS

AD INTERPRETANDA TVLLII VERBA

ORAT. PRO DOM. AD PONT. CAP. XXXVII. ORAT. IN PISONEM

CAP. VIII. ORAT. POST RED. IN SENAT. CAP. VII.

PRAEFATVS ALIQVA

PERILLVSTRES AC GENEROSISSIMOS ILLVSTRIS AFRANEI

EPHOROS

CETEROSQVE OMNIS ORDINIS AC DIGNITATIS

V I R O S

QVI BONIS LITERIS ET AFRANAE REI

BENE CVPIVNT

A D

BENEVOLE AVSCVLTANDOS ORATORES ADOLESCENTES

DIE I. ET III. MENSIS JVNII

∞ I E C C X X X X I I I I

SVB HORAM NONAM MATVTINAM

DICTVROS

PERREVERENTER AC PERHYMANITER

INVETAT

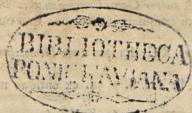
M. THEOPHILVS GRABENERVS

ILLVSTRIS AFRANEI RECTOR.

M I S E N A E

IMPRIMEBAT IVSTVS GODOFREDVS LOEVVIVS.

Um passim a *M Tullio Cicero* commemorata esse ARBITRIA FUNERIS (a), nec tamen eorum uel a *Lilio Gregorio Gyraldo* (b), uel a *Petro Morestello* (c), uel a *Josepho Laurentio* (d), uel a *Jacobo Guerberio* (e), uel a *Joanne Meursio* (f), uel a *Joanne Kirchmanno* (g), uel a *Joanne Andrea Quenstedio* (h), in iis, quos de re ueterum funera-ria ex instituto conscripserunt, libris usquam mentio- nem esse factam animaduertentem, operae pretium me facturum existimaui, si, quae lucem illis *Tullii* uerbis afferrent, aliqua dissererem.

Arbitrium sane Romani, quicquid suo iudicio, sine legis formula, ex aequo et bono, et ex bona fide, dicendum, faciendumque, homo statuisset, uel uocabuli propria uocitarunt (i). Non igitur priuati cuiusque solum, ut caussam, quaestionemue, decideret, exorari (k), sed magistratus etiam, do- mi, militiaeque, de re dubia censentis, pronuntiata (l), usu populari *arbitria* dicta esse reperimus. Hinc *testamentum* quoque a *Jure* consulis (m) uocari *arbitrium* scimus, et *pecuniam*, quam pro iure *monopolii reipublicae publicani solu- bant*, *arbitrium* appellari *Jo. Frid. Gronouius* (n) contendit. Quod, quamuis, nulla ueterum auctoritate nixus, ex ingenio statuisse uideri possit, mihi ta- men praeter rationem et auctoritatem *Tullii*, *Liuii*que, non uidetur iudicas- se (o). Quae uocis significatio, quemadmodum sit ad FUNERIS AR- BITRIA transferenda, tametsi non ostendat (p), intelligitur tamen facile, ARBITRIA FUNERIS essetum magistratus de impensis funebribus decreta, tum *summam pecuniae*, quam quisque priuatus, suo *funeri impendendam*, *testamen- to legasset*, aut *pompae alterius funebri siue magistratus et ciuitas*, siue *amicus; hae- resque*, suo iure uoluntate destinasset. Haec Ebraei uno uocabulo *מִירוּת* (q). Graeci *ταφιν νομισματων* (r), Latini *funeraticum* (s), Germani *Begräbnis-Kosten*, nominant. Eiusmodi ARBITRIA FUNERIS apud Aegyptios olim auctoritate publica, sed pro diuersitate fortunae hominum diuersa, fuisse constituta legimus (t). *Lycurgum* Spartanis, *Solonem*, *Platonem*, *Demetrium Phalereum*, Atheniensibus, Romanis autem *leges XII. Tabularum*, *Sullam*, et *legem*

- (a) *In Orat. pro domo sua ad Pontif. cap. XXXVII.*: Videre praetextatos inimicos, nondum morte complorata, ARBITRIA petentes FUNERIS. *In Orat. in L. Pisonem cap. IX.*: Eodem in templo, eodem et loci uestigio, et temporis, non mei solum, sed patriae, FUNERIS ARBITRIA abstulisti. *In Orat. post reditum in Senatu cap. VII.*: Nondum palam factum erat occi- disse reu publicanum, quum tibi ARBITRIA FUNERIS soluiebantur.
- (b) *In de Sepultura et uario sepeliendi ritu libello*, quem uariis animaduersionibus illustrauit ac locu- pletauit *Joannes Paes*, cum alijs autem *Gyraldi Opp. Joannes Ieusius* coniunctim Lugd. Bat. 1670. editit, Tom. I.
- (c) *In Pompa ferali*, seu de *Funeribus* ueterum libris X, quos *Jo. Georg. Graeuii Theat. Antiqu. Rom.* Tom. XII. continet.
- (d) *In de funeribus antiquorum tractatu*, qui *Jacobi Gronouii Theat. Graec. Antiqu. Vol. XI.* inser- tus est.
- (e) *In libris tribus de Jure Manium*, seu ritu, more, et legibus, *prisci funeris*, Tom. XII. *Theat. Ant. Rom.* Graeuii.
- (f) *In de funere libro singulari*, Vol. XI. *Graec. Ant. Gronouii.*
- (g) *In libris IV. de funeribus Romanorum*, Hamb. 1707. *Frif. 1707.* 1707. editis.
- (h) *In tractatu de Sepultura uete. um*, Vol. XI. *Theat. Gronou.*
- (i) *Conf. Cicero pro Q. Roscio cap. IV. et V. Off. lib. III. cap. XVI. Top. cap. X.*
- (k) *Vnde honoraria dicta arbitria pro Q. Roscio cap. V.*
- (l) *Sic et uxoriarum arbitrium*, *Off. lib. III. cap. XV. et Top. cap. XVII.* est iudicium magistratus de re uxoria, et *arbitrium pro socio* *In Orat. pro Quinto. cap. III.* est, quod de sententia magistratus est pro socio praestandum.
- (m) *leg. III. et IV. Cod. Theod. de Testam.*
- (n) *ad Liuii lib. II. cap. IX.*
- (o) Nam *arbitrium salis uendendi priuatis ademptum*, et in publicum translatum, quum ad blandimenta plebi per id tempus a senatu data ab ipso *Liuii lib. II. cap. IX.* referatur, graue onus plebis fuerit, necesse est, et, quum *impensi pretii* addatur mentio, pecunia publice soluenda. *Arbitrium autem pro socio*, si nexum expensas orationis, *In Orat. pro Quinto. cap. III.* non esse non potest pecunia de sententia iudicis publice a societate pendenda.
- (p) Id quod uidetur desiderare et *ancor Clauis Ciceronianae in Ind. Lar. noc. arbitrium.*
- (q) *Amos VI. 7.*, quo loco de luxu aequo iudaeorum, quo carituri Iudaei sint, captiui abduci, sermo est.
- (r) *Aelianus Var. Hist. lib. VI. cap. XII.* Ea ipsa uoce *Demosthenes, Thucydides, Plato, Herodianus*, passim usi sunt.
- (s) *Sponius Misc. Erud. Ant. Secr. II. Art. II. p. 54.* ex antiquo marmore hanc uocem protulit, qua deinde Icti usi sunt.
- (t) *Conf. Petrus Morestello Pomp. Fer. lib. I. cap. XV. §. 9.*

legem *Fusiam-Fanniam*, postuisse huius generis ARBITRIA, qui *de funere ac sepultura veterum* sunt commentati, e *Plutarcho* et *Cicerone* tradiderunt (u). Modum uidelicet poni hominum in sepeliendis mortuis luxui latis legibus oportuit, ne, qui pii esse in suos uideri uellent uita functos, impii esse in uiuos exhauriendis opibus cogerentur (w). At quum ne illi quidem, quileges de impensis funebribus tulerant, in iis modum tenerent (x), factum est facile, praecipue apud Romanos, ut, quantos quisque uellet, suoapte arbitrio in elationem funeris sumtus erogaret. Quorum autem sumtus funebres intra legum praecipta consistebant, iis ARBITRIUM FUNERIS non tantum fuit, quod *uespillonibus*, *aliisque funus iuuantibus*, ut scribit *Franciscus Hottomannus* (y), pendebaratur, uerum etiam quicquid, qui funus conducebant, ex magistratus sententia exigebant. In his primum *stumus* fuit, qui, lege *Seruii Tulli*, regis Romanorum, pro quoque mortuo in aerarium *Libitinae* inferendus erat, ut mortuorum iniri numerus posset (z), tum *maulum*, Charonti soluendum, *δωρεάν* a Graecis dictum, quod ori mortuorum inserebatur (aa). Accedebant his, quae, ex instituto *Numae Pompili*, in aede *Libitinae* prostabant uenalia, funeri necessaria, lecti, sandapilae, uestimenta mortualia, coronae, unguenta, et si quibus aliis, ex institutione pontificum, ad funus curandum opus esset (bb). Posthaec in ministros funerum, *libitinarios*, qui funus conducebant, *pollinctores*, qui mortuos lauabant, ungebant, coronabant, *uespillones*, qui efferebant, ac rogum incendebant, *euerriatores*, qui purgabant domum, elato mortuo; et, si quod funus esset splendidius, in *designatores*, *praeficias*, *tibicines*, *siticines*, *ludos*, *monumentum*, faciendi sumtus erant, quos, si funus esset publicum, praetor, sin priuatum, dominus quisque, locabat (cc). Ad pontifices etiam, et aruspices, partem huius ARBITRII pertinuisse (dd), tacere nolim, ne, qui nostris temporibus partem de funebribus impensis sacro ministrorum ordini assignatam indignantur, nouo id, insolitoque, more fieri existimeat. Certum autem ARBITRII FUNERIS prisci modum, qualem *Plato* statuit (ee), uix ausit quisquam definire, quum commetiri etiam iudices cum facultatibus mortui, et relicta haereditate, sumtus exequiales solerent (ff). *Menenium* quidem *Agrippam*, quum inops discessisset, ne sepulturae honore careret, collatis a populo in capita sextantibus, et *Valerium Poplicolam*, quadrantem singulis ciuibus conferentibus, publice funeratum esse, accepimus (gg). Ista haec Roma paupercola, et Asiaticarum adhuc opum expers, egit. At quantus ille funerum luxus fuit, quum uix ducentae minae, uix talentorum millia duodecim, uix undecim millia sestertium, uix ducentorum millium impensa, uni funeri deducendo sufficerent (hh)? Haec uere ARBITRIA FUNERUM dixeris, quod arbitrio curantium locantiumque funus tanti steteret. Hinc autem facili negotio licebit colligere, quae mens *Tullii* fuerit, quam ARBITRIA FUNERIS a suis inimicis esse *petita*, *ablata*, *iisque soluta*, quereretur. Nimirum uti de se magnifice semper

(u) *Joann. Meursius de funere* cap. XLIV. *Jo. Andr. Quenstedt de sepultura ueterum* cap. VI.

(w) Stupet sane lectoris mens, quum, quantis sumtibus *Tymolontis*, *Hephaestionis*, *Sullae*, *Metellae*, *C. Caecilii Claudii Licetori*, aliorum, corpus elatum sit, a *Joanne Meursio de funere* cap. XLIV. enarratum legit.

(x) *Sulla* uidelicet, quam legem de sumtu funebri dederat, ipse in *Metellae*, uxoris, funere effrendo transgressus est, teste *Plutarcho* in *uita* eius.

(y) In *Obseru. ad Dig. libr. XI. Tit. VII. leg. XV. et XXXVII.*

(z) Testimonium eius rei e *Dionysii Halicarnassensis Archaol. libr. IV.* iam pridem attulit *Joannes Kirchmannus de funere Romanorum libr. I. cap. IX.*

(aa) *Jo. Meursius de funere* cap. V. *Jacobus Gutherius de Jure Manium libr. I. cap. XVI.* *Petrus Maestrellus Pomp. Fer. libr. VII. cap. VII.*

(bb) *Jo. Meursius de funere* cap. XVI.

(cc) Idem *Meursius l. c. cap. XVIII. XIX.* et *Moresstus libr. II. cap. XIV. XV. XVI. XVII.*

(dd) Pontifices enim sepulchrorum locum designabant, et sacra Diis inferis, ac piacula, faciebant, ritusque sepulchrales regebant. Aruspices terrae mandabant fulguritos. *Conf. Jacobus Gutherius de Jure Pontificio libr. II. cap. V. Joannes Meursius de funere* cap. XVI. XXXVIII. *Io. Kirchmannus lib. I. cap. III. Iosephus Laurentius de funebribus antiquorum* cap. VI.

(ee) Minam enim unam minimi census hominibus, duas maioris, tres maximi, quinque primatibus, in funus impendendi uentiam concessit, *libr. XII. de legibus.*

(ff) *Gutherius de Jure Manium libr. III. cap. XIX.*

(gg) *Valerius M. libr. IV. cap. IV.* et *Plutarchus in uita Poplicolae. Meursius autem l. c. cap. XLIV.* ex eo colligit, ad *Menenii* funus florentis *HC.* ad *Valerii* *CCCL.* collectos esse.

(hh) *Conf. Meursius l. c.*, ubi ducentas minas ter mille quingentis florentis, XII millia talentorum XII millionibus florentum, XI millia sestertium quingentis quinquaginta millibus florentum, aestimat.

et sensit, et locutus est, se uno quippe omnem reipublicae salutem niri ratus, ita, quum L. Calpurnio Pione Caesonino, et A. Gabinio, Coss., A. V. C. MDLXXXV, a Clodio, tribuno plebis, in exilium actus, posteroque anno, P. Cornelio Lentulo Spinthere, et Q. Caecilio Metello Nepote, Coss., honorificentissime Romam reuocatus esset, gloriose dixit, se, et secum rempublicam, uelut funus, a consulibus illis, tanquam libitinariis, elatum, ab ipsis autem non prouincias solum, quas Clodius promiserat, sed instrumentum etiam omne et domo uillaque Ciceronis, mercedis loco raptum esse, ut caperent quasi locati FUNERIS ARBITRIUM (ii). Quae quum scripta non uiris eruditis, sed adolescentibus, uelut, quibus Ciceronem ego interpretor, hos quidem celare nolum, a Jacobo Gutherio (kk), quid ARBITRIIS FUNERIS significet Cicero, et quid apud Ausonium (ll) uox arbitrium denotet, recte, breuius licet ac succinctius, disputatum esse, minus autem recte Minos arbitrium splendidum, de quo Horatius (mm) cecinit, quod publicum eius ac soleme iudicium est, de pompa funeiri accipi. Sed haec utunque existimauerint alii, et exposuerint, haud ponam equidem in ullo discrimine, dum non moesta funerum, sed laeta ingeniorum iuuenilium, arbitria nunc a me peti, auferti, solui, patiantur. Constitutum enim mihi apud animum est et communia patriae uota publicis illustris scholae uotis adiuuare, et praeteritorum temporum recordatione diuinorum beneficiorum memoriam renouare. Itaque ipsis mensis Junii Calendis post horam nonam matutinam in auditorio illustris scholae maiori prodibunt ad dicendum Iustus Benedictus Ferber, Misenensis, ut pacem inter AUGUSTISSIMUM REGEM nostrum, et REGINAM HUNGARIAE, coalitam publica uoce, carmine Germanico, gratuletur, Gottheiff. Diezericus de Ende, Nobilis Misnicus, ut AUGUSTISSIMI REGIS iter in-Poloniam uotis Gallice conceptis prosequatur, Benianin Gotofridus Mebererus, Leubnicensis, ut res sacras MDCCCXXXIII gestas, sermone prorso Latino, Christianus Augustus Schildenberg, Dresdensis, ut res ciuiles MDCCCXXXIII actas sermone prorso Germanico, enarret. Quarto autem post die, pridie Non. Jun., eodem et tempore, et loco, Joannes Henricus Schlegelius, Misenensis, de comitiis Spirensibus MDCCCXXXIII institutis carmine Germanico, Christianus Henricus Garmannus, Sprembergensis, de rebus sacris MDCCCXXXIII Latina prorsa, Christophorus Gottlieb Stoppius, Schlettauensis, de rebus ciuilibus MDCCCXXXIII gestis Germanica prorsa, disserent, Joannes Nathanael Reichelius, Misenensis, uero agmen claudet, argumenta, quibus Joannes Bruyerius, nobilis et eruditus Gallus, in libro, quem Maxime Reuerendus sacrorum in ludo illustri Portensi nunc antistes, Joannes Joachimus Gottlob am Ende, Germanice interpretatus est, inscripto: *Vernünfftige und sinnreiche Gedanken von Gott und der Religion* &c. Deum esse, iuuit confirmatum, ordinate Latino sermone recensurus. Quorum industriam ut frequenti confluxu ad illustrem scholam, beneuolae auscultatione, et cohonestent, et incitent, omnes, qui literis, Afranaeque rei, bene cupiunt, perreuerenter ac perhumaniter inuitantur. P. P. prid. Kalend. Jun. MDCCCXXXIII

(ii) Conf. Oratio post reditum in Senatu cap. IV, V, VI, VII. Oratio pro Domo ad Pont. cap. XXXIV. seqq. In L. Pionem cap. VIII. seqq. Adde his Francisci Fabricii Historiam M. Tullii Ciceronis, p. m. 122. seqq.
 (kk) de Lure Pourfictio libr. II, cap. IX. in Graecii Thes. Antiqu. Rom. Tom. V.
 (ll) de Profes. Epigr. XX. v. 4. ubi, de Sedato, Rhetore, Bardigalensi, cuius ossa Bardigalato translata erant, canit: Arbitrium de re sumit origo suum.
 (mm) l. IV. Od. VII. v. 21. seqq., ubi haec uerba sunt: Quam de re splendida Minos sumeris aethiria.

mc

DE
ARBITRIIS FVNERIS
AD INTERPRETANDA TVLLII VERBA

ORAT. PRO DOM. AD PONT. CAP. XXXVII. ORAT. IN PISONEM
CAP. VIII. ORAT. POST RED. IN SENAT. CAP. VII.

PRAEFATVS ALIQUA

DEPVLVSTRES AC GENEROSISSIMOS ILLVSTRIS AFRANEI

HOROS

MNIS ORDINIS AC DIGNITATIS

I R O S

LITERIS ET AFRANAE REI

BENE CVPIVNT

A D

ANDOS ORATORES ADOLESCENTES

III. MENSIS JVNII

CCCXXXIII

NONAM MATVTINAM

DICTVROS

RENER AC PERHYMANITER

IN VETAT

HILVS GRABENERVS

TRIS AFRANEI RECTOR.

MISENAE

VSTVS GODOFREDVS LOEVVIVS.

